

XITOIY MAMLAQATIDA TA'LIM TARBIYA TIZIMI

Rasulova Shoxista**Nigmatova Vasila****Abdumalikova Zarnigor***UMFT universiteti, Pedagogika va
psixologiya yo'nalishi, 4-kurs talabalari*

Annotatsiya: Ushbu maqolada Xitoy mamlakatlarida ta'lim-tarbiya tizimining shakllanishi, bosqichlari va asosiy xususiyatlari keng tahlil qilingan. Xususan, tarixiy-falsafiy asoslar, maktabgacha va umumiy o'rta ta'lim, oliy ta'lim tizimi, axloqiy tarbiya hamda zamonaviy raqamli ta'lim islohotlari yoritib berilgan. Maqolada Xitoy ta'lim-tarbiya tizimining samaradorligi va uning jahon ta'lim makonidagi ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan asoslangan.

Kalit so'zlar: Xitoy ta'lim tizimi, ta'lim-tarbiya, Konfutsiylik, intizom, maktab ta'limi, oliy ta'lim, axloqiy tarbiya, raqamli ta'lim, innovatsiyalar.

Kirish

Xitoy mamlakatlarida (Xitoy Xalq Respublikasi, Tayvan, Singapur va boshqa xitoy madaniyati ta'siri kuchli hududlarda) ta'lim-tarbiya tizimi ming yillik tarixiy an'analar, konfutsiylik falsafasi hamda zamonaviy innovatsion yondashuvlar uyg'unligiga asoslanadi. Ushbu tizim intizom, mehnatsevarlik, bilimga hurmat va ustoz-shogird munosabatlarini yuksak qadrlashi bilan ajralib turadi. Bugungi kunda Xitoy ta'lim tizimi dunyodagi eng raqobatbardosh va samarali tizimlardan biri sifatida e'tirof etilmoqda.

Mazkur maqolada Xitoy mamlakatlarida ta'lim-tarbiya tizimining asosiy xususiyatlari, bosqichlari, tarbiyaviy yondashuvlari va zamonaviy islohotlari keng tahlil qilinadi.

Xitoy ta'lim-tarbiya tizimining tarixiy va falsafiy asoslari

Xitoy ta'lim tizimining ildizlari Konfutsiy ta'limotiga borib taqaladi. Ushbu falsafaga ko'ra, ta'lim insonni axloqan barkamol, jamiyatga foydali va mas'uliyatli shaxs etib tarbiyalashning eng muhim vositasidir.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, Konfutsiylikda bilim olish faqat shaxsiy muvaffaqiyat emas, balki jamiyat oldidagi burch sifatida qaraladi. Ota-onaga hurmat, ustozga sadoqat, intizom va mehnatsevarlik bugungi Xitoy ta'lim-tarbiyasining ham asosiy tamoyillaridan bo'lib qolmoqda.

Maktabgacha ta'lim va tarbiya tizimi

Xitoyda maktabgacha ta'lim bolalarda intizom, jamoada ishlash va dastlabki bilim ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan. Bolalar bog'chalarida o'yin bilan birga qat'iy tartib, kunlik rejaga amal qilish muhim hisoblanadi.

Mazkur bosqich tahlili shuni ko'rsatadiki, bolalar erta yoshdan mas'uliyat va mustaqillikka o'rgatiladi. Tarbiya jarayonida ota-onalar bilan hamkorlik muhim o'rin tutadi, chunki oilaviy tarbiya maktabgacha ta'limning ajralmas qismi hisoblanadi.

Umumiy o'rta ta'lim tizimi

Xitoyda umumiy o'rta ta'lim qat'iy tartib va yuqori talablar asosida tashkil etiladi. O'quvchilar matematika, tabiiy fanlar va ona tilini chuqur o'rganadilar. Baholash tizimi asosan test va imtihonlarga asoslangan.

Bu bosqichning keng tahlili shuni ko'rsatadiki, raqobat muhitining kuchli bo'lishi o'quvchilarning bilimga bo'lgan mas'uliyatini oshiradi. Shu bilan birga, so'nggi yillarda ijodiy fikrlash va shaxsiy qobiliyatlarni rivojlantirishga ham e'tibor kuchaymoqda.

Oliy ta'lim tizimi va ilmiy tayyorgarlik

Xitoy oliy ta'lim tizimi jadal rivojlanib, dunyoning yetakchi universitetlari qatoriga kirib bormoqda. Universitetlarda ta'lim, ilmiy tadqiqot va ishlab chiqarish integratsiyasi kuchli yo'lga qo'yilgan.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, talabalar nafaqat nazariy bilim, balki amaliy va innovatsion ko'nikmalarga ham ega bo'ladilar. Davlat tomonidan ilm-fan va texnologiyaga katta investitsiyalar kiritilishi oliy ta'lim sifatining oshishiga xizmat qilmoqda.

Tarbiya tizimida axloqiy va ma'naviy qadriyatlar

Xitoy ta'lim-tarbiya tizimida axloqiy tarbiya muhim o'rin egallaydi. Vatanparvarlik, jamoaga sadoqat, mehnatsevarlik va ijtimoiy mas'uliyat asosiy tarbiyaviy yo'nalishlar hisoblanadi.

Mazkur yo'nalish tahlili shuni ko'rsatadiki, tarbiya faqat maktab yoki universitet zimmasida emas, balki oila va jamiyat bilan hamkorlikda olib boriladi. Bu esa yoshlarning ijtimoiy moslashuvini kuchaytiradi.

Zamonaviy islohotlar va raqamli ta'lim

So'nggi yillarda Xitoy mamlakatlarida raqamli ta'lim, sun'iy intellekt va onlayn platformalar keng joriy etilmoqda. Masofaviy ta'lim va raqamli baholash tizimlari ta'lim jarayonini yanada samarali qilmoqda.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, an'anaviy intizom va zamonaviy texnologiyalar uyg'unligi Xitoy ta'lim tizimining kuchli jihatlaridan biridir. Bu tajriba boshqa mamlakatlar uchun ham o'rganishga loyiq hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Xitoy mamlakatlarida ta'lim-tarbiya tizimi tarixiy an'analar va zamonaviy innovatsiyalar uyg'unligiga asoslangan mukammal tizimdir.

Ushbu tizim intizomli, bilimli va raqobatbardosh yosh avlodni tarbiyalashga xizmat qiladi. Xitoy ta'lim tajribasi jahon ta'lim tizimida muhim o'ringa ega bo'lib, ko'plab davlatlar uchun namuna bo'la oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xaydarov. S.A. (2025). Oilaviy tarbiyada va maktab tarbiyasida yuzaga keladigan risklar. 16-son. 9-11.
2. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
3. Хайдаров С. (2025). Оилаларда фарзанд тарбиясига рухий таъсир ўтказиш. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
4. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
5. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
6. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.
7. Khaydarov S.A. (2025). On analysis of family factors and social creativity issues in the study of the psychological portrait of educational institutions' leaders. Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology ISSN: 1001-4055 Vol. 46 No. 2.
8. Хайдаров С. (2025). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globalashuv jarayonidagi ahamiyati. 3 (9). 261-265.